

СПОМЕНИЦА МОСТАРА 1941 — 1945, ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ
РЕВОЛУЦИОНАРНОГ РАДНИЧКОГ ПОКРЕТА И НОБА
МОСТАРА, 1987

Наша је новија историја испуњена бурним ходом времена, бројним судбоносним тренуцима на путу револуционарног самоопредјељења. На том путу колективно и појединачно, опште и посебно трајали су у складу, у сјодносу без искључивости. О томе свједоче бројне судбине и бројни документи који су проистицали из тих судбина и тих искустава. Народнослободилачка борба, у којој је Мостар имао посебно мјесто, потврдила је све то, али и надградила и изградила новог човјека спремног да се жртвује за слободу и будућност. Одатле и теку инспиративни импулси за генерације стваралаца и за генерације које долазе да се тај дио пута до социјализма темељито проучи и сагледа. Одбор за историју револуционарног радничког покрета и народнослободилачке борбе Мостара у томе има истакнуто мјесто, а књига *СПОМЕНИЦА МОСТАРА 1941—1945.* је резултат који оправдава уложене напоре да се потпуније сагледа и валоризује један од сегмената прошлости овог града и ове средине. *СПОМЕНИЦА* је остварена као споменик палим борцима, жртвама рата и жртвама фашистичког терора. Она зрачи идејом снаге колектива и означава вјековни сан нашег бића да се оствари слобода у којој ће оно моћи у континуитету да се изражава о свом идентитету и одређује, сходно томе, своје путеве.

Указује *СПОМЕНИЦА* на све оно што се у бурним временима друге свјетске апокалипсе догађало у Мостару. Указује на жртве, трагику, али и на, још упечатљивије, херојства знана и незнана и на сталан отпор који се овдје ни у једном тренутку није могао пољуљати. Стога Мостар и може исписати такву књигу. Она је писана поносно и страсно. У њу су унијета имена 662 пала борца, 1517 жртава фашистичког терора и 205 жртава ра-

гра. Граба је скупљана на више начина, јер се још увијек са сигурношћу не могу утврдити подаци за све оне који су заслужили да се унесу у књигу. А подаци који су унесени су сажете биографске анотације. До њих се долазило истраживањем богате граде у архивима, музејима и другим стручним институцијама у Мостару, Сарајеву, Београду, Загребу и другим мјестима, затим у архиву Округлног суда у Мостару... Ту су и многи други извори, који су упућивали оне који трагају.

Као прилог за историју револуционарног радничког покрета и народноослободилачке борбе Мостара, *Споменица* ће бити и подстицај за даља истраживања. Грабу су припремили, истражили и обрадили Гојко Уљаревић, мр Небојша Миливојевић, Рефик Хамзић, Карло Драго Милетић, Бошко Буха и Драго Марић за пале борце, а Карло Драго Милетић за жртве фашистичког терора и жртве рата.

Споменица је прва комплетна књига такве врсте у Мостару и стога се њен значај може сагледавати из више углава. Сусрећемо људе, револуционаре, али и мјеста. Мостар се расуо по читавој земљи. Његови синови и кћери давали су највише што су имали на Неретви, Сутјесци, Прозору, Иван-седлу, у читавом ослободилачком походу, све до Трста. Један је био фронт на терену, у планинама и брдима, а други у граду. Жене и дјеца, младићи и дјевојке, сви они који су живјели у слободарском граду, живјели су даноноћно за покрет и у покрету. Тај феномен, незаписан другдје у свијету, са овом књигом усијеца се дубље у нашу свијест.

Споменица је указала да се поштују жртве да бисмо могли поштовати себе и оне који долазе. Тако се уоквирује њен смисао и њена функција.

Омер Типура